

Remissammanställning

Reglering av distanshandel med alkoholdrycker (Ds 2016:33)

Januari 2017

Nätvinhandlarnas branschorganisation

Hård kritik mot Socialdepartementets förslag

Socialdepartementet publicerade i höstas ett förslag (DS 2016:33) som föreslår hinder för privatpersoner att köpa alkoholdrycker från e-handelsföretag i andra EU-länder. I praktiken är förslaget ett förbud mot den etablerade e-handeln med kvalitetsvin som bedrivs med stöd av EU-domstolens avgörande i Rosengrendomen från 2007.

Remisstiden för socialdepartementets förslag gick ut vid årsskiftet. Nätvinhandlarnas branschorganisation har sammanställt de inkomna remissvaren. Sammanställningen visar att socialdepartementets förslag får hård kritik från remissinstanserna. Av de 61 svenska instanser som lämnat synpunkter har en majoritet antingen avstyrkt förslaget eller ifrågasatt delar av förslaget. Därutöver har departementet mottagit skrivelser från avsändare i annat EU-land som underkänner förslagets förenlighet med EUs inre marknad.

Förslaget strider mot EU-rätten

Den mest graverande kritiken handlar om att förslaget strider mot EU-rätten. Denna kritik kommer bland annat från Svea Hovrätt, Göta Hovrätt, Advokatsamfundet, Kommerskollegium och Juridiska Fakulteten vid Stockholms Universitet.

Svea Hovrätt menar att förslaget kan leda till att EU ifrågasätter svensk alkohollagstiftning. Som slutsats anför Svea Hovrätt: *"Risken för att lagstiftningen också fortsättningsvis sätts i fråga framstår som klart större om promemorians förslag genomförs"*.

Kommerskollegium är också tveksamma till att förslaget skulle gillas av EU-rätten och påpekar att det bör anmälas till EU-Kommissionen i förväg. Stockholms Universitet instämmer också kritiken att förslaget kan strida mot EU-rätten. Advokatsamfundet kritiserar också förslaget ur ett rättssäkerhetsperspektiv.

Göta Hovrätt anser att det *"är osäkert om det av EU-domstolens dom i Alkotaximålet (C-198/14) går att dra några säkra slutsatser beträffande förslagets förenlighet med EU-rätten på det sätt som utredningen gjort"*.

Övriga som kritiserar förslaget ur ett EU-rättsligt perspektiv är bland andra Stockholms Handelskammare, Svensk handel och Näringslivets Regelnämnd.

Även Systembolagets egna leverantörer, Sprit- och vinleverantörsföreningen (SVL) och Sveriges Bryggerier, är tveksamma till förslaget mot bakgrund av att det strider mot EU-rätten. Organisationerna anser att ett genomförande skulle medföra *"påtagliga EU-rättsliga risker"* och anser att det inte är *"värt att chansa med ett realiserande av förslaget"*. Med andra ord så befarar de att socialdepartementets förslag kan sätta hela Systembolagets detaljhandelsmonopol på spel om det skulle prövas av EU-domstolen.

Dålig beredning och konsekvensanalys

Även själva beredningen av förslaget kritiserar. Det statliga Regelrådet anför att promemorian inte uppnår beredningskraven då konsekvensanalysen är bristfällig. Därtill har ett stort antal kommuner och Länsstyrelser invändningar mot den utformning av tillsynsfrågorna som finns i förslaget.

Dåligt för landsbygden

Lantbrukarnas riksförbund (LRF) är kritiskt till förslaget. Borgholms kommun anser att förslaget minskar möjligheterna för landsbygden att få tillgång till ett brett vinsortiment.

Oklar effekt på folkhälsan

Även regeringens egen myndighet för folkhälsofrågor, Folkhälsomyndigheten, riktar skarp kritik mot förslaget. Folkhälsomyndigheten *”anser inte att det är utrett hur ett förbud mot distansförsäljning kommer att påverka minderårigas inköpskanaler”* och anser att *”det inte är tillräckligt utrett om ett förbud mot distansförsäljning kommer att få en positiv effekt för folkhälsan”*.

Kritik från andra EU-länder

Under remissperioden har socialdepartementet också mottagit kritiska synpunkter från andra EU-länder som oroas av att Sverige planerar lagstiftning som bryter mot reglerna för EUs inre marknad. Bland annat har Belgiens Ambassad uttryckt detta i en skrivelse: *”It is also in contravention with the EU Treaty. A ban on online purchases of beer from other EU countries is neither necessary nor proportional.”*

Sammanfattningsvis kritiserar socialdepartementets förslag av många remissinstanser och ytterligare fler remissinstanser kommer med avgörande invändningar mot förslagets utformning och konsekvensanalys.

Nätvinhandlarnas branschorganisation avstyrker förslaget i dess helhet

Nätvinhandlarnas branschorganisation bedömar att förslaget gör en felaktig EU-rättslig bedömning och frångår praxis som innebär att förbud endast får införas om det påstådda skyddet för folkhälsan inte kan uppnås på andra sätt som är mindre hämmande för den fria rörligheten. Vi förväntar oss att Gabriel Wikström nu tar till sig av remissinstansernas kritik och väljer att inte gå vidare med promemorians förslag.

Vårt remissvar i korthet

Nätvinhandlarna anser att promemorians förslag strider mot överordnad EU-rätt. Förslaget ska enligt alla oberoende rättskällor bedömas mot bakgrund av artikel 34 i Fördraget för Europeiska Unionens funktionssätt (FEUF). Promemorians förslag omfattas således av fördragets förbud mot kvantitativa importrestriktioner. Sådana restriktioner är endast tillåtna EU-rättsligt om de är nödvändiga för att uppnå det åberopade syftet och att syftet inte skulle kunna uppnås genom förbud eller begränsningar som är mindre omfattande.

Promemorian saknar en tydlig redogörelse för vilket som skulle vara det åberopade syftet med förslaget och varför den mycket långtgående begränsningen är nödvändig för att uppnå detta syfte. Utan ett tydligt syfte går det inte att avgöra om andra, mindre ingripande åtgärder, skulle vara tillräckliga.

Promemorian innehåller inte någon kvalificerad EU-rättslig analys. Så länge som beredningen av förslaget saknar sådan analys kan det inte ligga till grund för ny lagstiftning.

Avsaknad av analys är särskilt besvärande då promemorians EU-rättsliga slutsats avseende distinktionen mellan artikel 34 och 37 FEUF strider mot alla tillgängliga kvalificerade, objektiva analyser. Vasa hovrätt i Finland har till exempel konstaterat att den finländska lagstiftning som motsvarar promemorians förslag ska prövas mot bakgrund av artikel 34 FEUF. Hovrätten har i samma dom fastslagit att lagstiftningen strider mot den överordnade EU-rätten, eftersom alkoholens skadeverkningar kan undvikas genom mindre omfattande begränsningar än ett förbud.

Promemorians bristande analys måste vidare ses i ljuset av att det relativt nyligen genomförts en statlig utredning (SOU 2014:58) som efter en grundlig analys drog slutsatsen att ett förslag motsvarande promemorians inte skulle accepteras av EU-domstolen. Det har inte skett någon förändring av det EU-rättsliga läget därefter, varken genom Alkotaxi eller på annat sätt.

Oberoende av EU-rätten finns inte något som tyder på att förslaget skulle ha några positiva effekter på folkhälsan. Även om en positiv effekt skulle kunna påvisas är förslaget inte proportionerligt, eftersom de restriktioner som redan finns i dagens alkohollagstiftning, till exempel hög alkoholskatt, restriktiv marknadsföring och åldersgränser enligt all tillgänglig forskning är tillräckliga och mer ändamålsenliga för att skydda folkhälsan. Förslaget riktar sig vidare mot en verksamhet som står för en försvinnande liten del av marknaden för alkoholdrycker och vars marknadsföringskostnader inte ens motsvarar en promille av den marknadsföring som görs för alkoholdrycker som säljs via Systembolaget.

Det skulle slutligen vara möjligt att införa andra, men betydligt mindre ingripande, regleringar och ändå uppnå samma eller bättre effekt. Sådana alternativ som promemorian kunde ha övervägt är till exempel förbud mot mängdrabatt på bag-in-box, eftersom sådana billiga alkoholprodukter (i praktiken "köp fyra betala för tre") står för en stor del av försäljningen av alkoholdrycker till riskgrupper (konsumenter med riskbeteende i förhållande till alkohol) i Sverige.

Kort om Nätvinhandlarnas branschorganisation

Nätvinhandlarnas branschorganisation är en branschförening där medlemmarnas gemensamma nämnare är att de säljer alkoholdrycker till konsumenter som vill privatimportera vin eller öl till Sverige. Alla medlemsföretag är etablerade i ett annat EES-land och säljer alkoholdrycker (huvudsakligen vin men i ett fall även öl. Ingen medlem säljer vin i bag-in-box, sprit, alkoholisk eller cider) från det land som säljaren befinner sig i till svenska konsumenter via nätet. Dryckerna importeras därefter för konsumenternas räkning till Sverige med hjälp av en oberoende transportör, som anlitas av säljaren. Vinet tillhör alltid och är alltid adresserat till en enskild konsument i Sverige när det förs in i landet. Nätvinhandlarnas medlemmar har således inte några lager i Sverige.

Vissa medlemsföretag har Sverige som huvudsaklig (om än inte enda) marknad medan den svenska marknaden endast utgör en mindre del av andra medlemsföretags försäljning.

Branschorganisationen har i dag elva medlemmar. De allra flesta företagen drivs av entreprenörer som är vinentusiaster. Medlemsföretagen har förbundit sig att följa föreningens riktlinjer som bland annat stadgar skyldighet att (a) följa svensk lagstiftning för marknadsföring av alkoholprodukter, (b) följa Alkoholgranskningsmannens och Konsumentverkets riktlinjer för marknadsföring av alkoholprodukter, (c) säkerställa att de oberoende transportörer som anlitas för leverans har en noggrann rutin för kontroll av ålder, att mottagaren inte är påverkad av alkohol eller droger samt att ingen langning misstänks, samt (d) betala svensk alkoholskatt och moms.